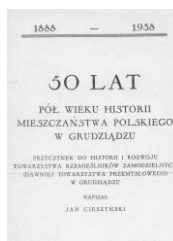

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok VI:2008

Numer 34 (187)

Data odczytu: 12.11.2008

Data wydania: 12.11.2008

747. spotkanie

mgr Stanisław Poręba

Jan Cieszyński (zm. 1960) i jego praca „Pół wieku mieszczaństwa polskiego w Grudziądzu” z 1938 r.

JAN CIESZYŃSKI (ur. II połowa XIX w. - zm. 4 X 1960, Toruń), mistrz szewski, urzędnik, działacz rzemieślniczy i oświatowy, redaktor i historyk.

W młodości wyuczył się szewstwa (mistrz szewski). W Grudziądzu zamieszkał prawdopodobnie po wojnie polsko-bolszewickiej i pracował jako urzędnik Pomorskiej Izby Rzemieślniczej (PIR). Redaktor tygodnika „Rzemieślnik” (do ok. 1932 r.). W 1927 r. był członkiem zarządu Spółdzielni Wydawniczej „Zjednoczenie” w Grudziądzu, wydającej gazetę „Goniec Nadwiślański” (1925-1928). Był on organem Stronnictwa Stanu Średniego (prezes Wł. Grobelny). Od 1928 r. był członkiem towarzystwa Rzemieślników Samodzielnych i członkiem jego zarządu, m. in. sekretarz (1928-1929), zastępca sekretarza (1929-1930) i ławnik (1930-1938). Prowadził też wykłady w Instytucie Rzemieślniczym przy PIR w Grudziądzu. (1932-1934). Przed wybuchem wojny był członkiem Pomorskiego Związku Samodzielnych Rzemieślników Chrześcijan, Koło Grudziądz (1938-1939).

Po 1945 r. mieszkał w Toruniu i pracował jako mistrz, nauczyciel zawodu szewsko-cholewkarskiego w Cechu Rzemiosł Różnych. Był też działaczem Pomorskiego Instytutu Oświaty Zawodowej w Toruniu i współpracownikiem „Rzemieślnika Pomorskiego”, gdzie publikował liczne artykuły na tematy rzemiosła (1947-1948). Krótko piastował też stanowisko wicedyrektora Izby Rzemieślniczej w Bydgoszczy i był pracownikiem Centralnej Rady Rzemiosła w Toruniu.

KSIĄŻKI:

- Podręcznik dla zawodu szewskiego. Praktyczne wskazówki dla uczni, czeladników i mistrzów szewskich”. Opracował..., Grudziądz 1929, Wyd. Spółdzielnia Wydawnicza „Zjednoczenie” w Grudziądzu, 16°, s. 135. (Egz. w BN, Warszawa).
- „1888 - 1938. 50 lat. Pół wieku mieszczaństwa polskiego w Grudziądzu. Przyczynek do historii i rozwoju Towarzystwa Rzemieślników Samodzielnych (dawniej Towarzystwa Przemysłowego) w Grudziądzu. Napisał ..., [Grudziądz] 1938, Druk. Drukarnia Rzemieślnicza w Grudziądzu. Wyd. Pomorski Związek Samodzielnych Rzemieślników Chrześcijan, Koło Grudziądz, 8°, s. 32, tabl. 1. (Zbiory S. Poręby, Grudziądz).
- „Zasady kalkulacji w rzemiośle. Podręcznik dla rzemieślników, kandydatów do egzaminów czeladniczych i mistrzowskich”, Toruń [1946]. „Biblioteka Pomorskiego Instytutu Oświaty Zawodowej w Toruniu”. Wyd. Pom. Inst. Oświat. Zawod. w Toruniu, 8°, s.35, nlb. 1. (Egz. w Książnicy Kopernikańskiej, Toruń).

Broszura „1888 - 1938. 50 LAT. Pół wieku historii mieszczaństwa polskiego w Grudziądzu. Przyczynek do historii i rozwoju towarzystwa Rzemieślników Samodzielnych (dawniej Towarzystwa Przemysłowego) w Grudziądzu”,

którą napisał Jan Cieszyński, [Grudziądz 1938], licząca 32 strony, zawiera kroniki: Towarzystwa Przemysłowców Polskich, najstarszej polskiej organizacji w Grudziądzu (1888 - 1920), Towarzystwa Rzemieślników Samodzielnych (1920 – 1938) oraz Pomorskiego Związku Samodzielnych Rzemieślników Chrześcijan, Koło Grudziądz (1938). Akta tych towarzystw zniszczyli Niemcy w latach II wojny światowej. Dlatego bardzo cenne są 2 dokumenty zamieszczone w broszurze:

- I. Protokół zebrania założycielskiego TPP z 11 marca 1888 r.

- II. Spis członków z roku założenia TPP czyli 1888.

I

Działo się w Grudziądzu, dnia 11. marca 1888.

Celem zawiązania Towarzystwa Przemysłowego na Grudziądz i okolice, zwołano zebranie na dzień dzisiejszy do lokalu „Pod Żółtą Kotwicą” na godzinę 6-tą po południu. Stawiło się 60 osób.

Po zagajeniu posiedzenia przez p. Michała Wolskiego i wyjaśnieniu przez tegoż w jakim celu dzisiejsze zebranie zwołano; obrano przez aklamację na przewodniczącego p. Michała Wolskiego, który do pióra powołał p. Wincentego Chłapowskiego, a na ławników pp. Zakrockiego i Lesińskiego.

Następnie zabrał głos p. Michał Wolski, wyjaśniając w krótkości jeszcze raz cele i dążności Towarzystwa, przystąpił do przeczytania statutów mającego się założyć Towarzystwa. Po wysłuchaniu takowych i jednomyślnym ich przyjęciu, uchwaliło zebranie oddać takowe władzy do zatwierdzenia. Z osób obecnych na dzisiejszym zebraniu zapisało się 39 jako członków.

Zebranie wybrało jednogłośnie zarząd tymczasowy: prezesem - p. Michała Wolskiego, jego zastępcą p. Stanisława Jagodzińskiego, sekretarzem p. Wincentego Chłapowskiego, jego zastępcą p. Tadeusza Kadzidłowskiego, kasjerem p. Kazimierza Karnowskiego, jego zastępcą p. Władysława Lesińskiego, bibliotekarzem p. Ignacego Kołodziejczyka, jego zastępcą p. Józefa Felickiego - a na ławników pp. Franciszka Marchlewskiego i Feliksa Zakrockiego.

Ponieważ członkowie żadnego wniosku nie stawili, przewodniczący salwował posiedzenie o godzinie ½ 8.

(—) Michał Wolski, prezes (—) Wincenty Chłapowski, sekretarz.

II

Członkowie Towarzystwa Przemysłowców Polskich z 1888 r.

1. Balcerowicz Józef, siodlarz (13)
2. Balcerzak Antoni, szewc (38)
3. Bartel Augustyn, krawiec (15)
4. Brausa Józef, krawiec (19)
5. Brenner Ignacy, dorożkarz (30)
6. **Chłapowski Stanisław**, kupiec (3) – **ZT TPP – sekretarz**
7. Chmurzyński Edward, kupiec (46)
8. Cichocki Ludwik, szewc (46)
9. Ciechanowski Franciszek, dorożkarz (20)
10. Dęderski Stanisław, kupiec (56)
11. Dombrowski Franciszek, piekarz (45)
12. Doręgowski Jan, kupiec (31)
13. **Felicki Józef**, kupiec (8) – **ZT TPP – zastępca bibliotekarza**
14. Fiszeder Bolesław, szewc (57)
15. Giziński Franciszek, robotnik (32)
16. Gnojke Paweł, krawiec (44)
17. Goebel Aleksander, urzędnik prywatny (11)

- 18 Gorya Julian krawiec (18)
- 19 Grabowski Antoni, szewc (40)
- 20 Grabowski Franciszek, krawiec (48)
- 21 Gurski Franciszek, kupiec (43)
- 22 **Jagodziński Stanisław**, kupiec (2) – **ZT TPP – zastępca prezesa.**
- 23 **Kadziłowski Tadeusz**, kupiec (4) – **ZT TPP – zastępca sekretarza**
- 24 **Karnowski Kazimierz**, krawiec (5) – **ZT TPP - skarbnik**
- 25 **Kołodziejczak Ignacy**, ślusarz (7) – **ZT TPP – bibliotekarz**
26. Kowalski Michał, formierz (59)
27. Kwiatkowski Edward, robotnik (33)
28. Kucharski Jakub, krawiec (6) –
- 29 **Lesiński Władysław**, piekarz (6) - **ZT TPP – zastępca skarbnika.**
- 30 Lipkiewicz Józef, kupiec (35)
- 31 Łukaszewski Michał, dorożkarz (22)
- 32 **Marchlewski Franciszek**, krawiec (10) – **ZT TPP - ławnik**
- 33 Matulewicz Konstanty, szewc (42)
- 34 Murawski Jan, krawiec (51)
- 35 Nering Franciszek, szewc (25)
- 36 Neumann Mateusz, szewc (47)
- 37 Niklewicz Jan, malarz (28)
38. Niklewicz Leonard, malarz (27)
- 39 Nuskowski Karol, urzędnik prywatny (12)
40. Olszewski Józef, szewc (41)
- 41 Perzewski Szymon, dorożkarz (21)
42. Reszka Franciszek, kupiec (58)
- 43 Skoczyński Andrzej, krawiec 37)
- 44 Smyczyński Józef, kupiec (55)
- 45 Szczepański Augustyn, dorożkarz (23)
- 46 Szczepański Jan, formiarz (49)
- 47 Szwand Józef, formiarz (50)
- 48 Szymczak Franciszek, siodlarz (14)
- 49 Średziński Walenty, krawiec (16)
- 50 Świniarski Adam, dorożkarz (24)
51. Torłop Bernard, szewc (26)
- 52 Treider Franciszek, krawiec (53)
- 53 Turulski Franciszek, szewc (39)
- 54 Waligórski Nikodem, kupiec (34)
- 55 Wiśniewski Józef, krawiec (17)
- 56 Wolski Antoni, kupiec (29)
- 57 **Wolski Michał**, aptekarz (1)- **ZT TPP – prezes**
- 58 **Zakrocki Feliks**, makler (9) – **ZT TPP – ławnik**
- 59 Zeyda Franciszek, kupiec (54)

ZT TPP – Zarząd Tymczasowy Towarzystwa Przemysłowców Polskich w Grudziądzu (11 III 1888 r.).

Liczyby w nawiasach oznaczają pozycję danej osoby w „Spisie członków w roku założenia TPP”.

Skład zawodowy członków TPP w 1888 r.

- aptekarz	- 1
- makler	- 1
- ślusarz	- 1

- malarz	- 2
- robotnik	- 2
- siodlarz	- 2
- piekarz	- 2
- urzędnik prywatny	- 2
- formierz	- 3
- dorożkarz	- 6
- szewc	- 10
- krawiec	- 13
- kupiec	- 14

Razem - 59 członków

Członkowie honorowi TPP:

- 1 Michał Wolski (1860-1922), aptekarz
- 2 Józef Pałędzki (1857-1949), prawnik, adwokat
- 3 Wiktor Marchlewski (1843-1920), kupiec
- 4 Jan Marchlewski (1849-1922), kupiec
- 5 Jan Gołębiowski (1841-1928), szewc
- 6 Jan Zawacki (1857-1932), kupiec
- 7 Julian Cichocki (XIX-XX w.), monter
- 8 Michał Kowalski (XIX-XX w.), robotnik
- 9 Feliks Lesiński (XIX-XX w.), malarz
- 10 Antoni Zieliński (XIX-XX w.), krawiec

Wolski Michał (ur. 29 IX 1860, Złoty Potok k. Częstochowy – zm. 26 XII 1922, Królewska Huta, Śląsk), farmaceuta, działacz narodowy i społeczny.

Po ukończeniu gimnazjum w Chełmnie, ukończył studia farmaceutyczne w Lipsku, (Niemcy – dyplom 1886). Pracował m. in. w aptece w Grudziądzu. Z jego inicjatywy grudziądzcy Polacy, utworzyli 11 marca 1888 r. **Towarzystwo Przemysłowców Polskich (TPP)**. Jemu powierzono stanowisko prezesa **Tymczasowego Zarządu**. On też był głównym autorem jego statutu. W połowie 1888 r. wyjechał z Grudziądza i mieszkał m. in. w Toruniu, a od 1906 r. na Śląsku. Był tam związany z ruchem śpiewaczym, m. in. organizator Śląskiego Związku Kół Śpiewaczych, oraz był działaczem Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Delegat na Polski Sejm Dzielnicowy w Poznaniu (3-5 XII 1918). W okresie powstań śląskich (1919-1921), dostarczał leków dla oddziałów powstańczych. Działał też w okresie plebiscytu na Śląsku.

Ok. 1920 r. zarząd TPP w Grudziądzu mianował go swoim „członkiem honorowym”.

Michał Wolski jest zaliczany do wybitnych działaczy narodowych w latach zaboru pruskiego na Śląsku, obok Wojciecha Korfantego, dr Józefa Rostka, Jana Kowalczyka i Bronisława Koraszewskiego...

W niektórych miastach śląskich są ulice jego imienia, m. in. w Chorzowie i Katowicach. Śląski historyk Franciszek Nowak opisał jego życie i działalność w broszurze „MICHAŁ WOLSKI” (Katowice 1983).

W Grudziądzu nie uczczono pamięci Michała Wolskiego, ani ulicą, ani tablicą pamiątkową... Nie ma też tablicy pamiątkowej założonego z jego inicjatywy Towarzystwa Przemysłowców Polskich... A szkoda....

Literatura:

- Cieszyński J., 1888-1938. 50 lat. Pół wieku historii mieszczaństwa polskiego w Grudziądzu. Napisał ..., [Grudziądz 1938], s. 1-32;
- Encyklopedia powstań śląskich, Opole 1982, s. 614;
- Grobelny Wł., Morawski Wł. Almanach miasta Grudziądza na rok 1936, [Grudziądz

- 1935], s. 86;
- Grudziądz. Księga adresowa 1927-1928, [Grudziądz 1927], s. 25;
 - Grudziądz po dziesięciu latach wolności. Ilustrowana jednodniówka na pamiątkę odsłonięcia Pomnika Niepodległości w Grudziądzu, dnia 30 listopada 1930 r., Grudziądz 1930, s. 38;
 - „ILUSTROWANY KURIER POLSKI” [wyd. B Tm Gm] 1960, nr 238, s. 5 (nekrologi);
 - [Ósme] VIII Sprawozdanie Izby Rzemieślniczej w Grudziądzu za rok 1932, Grudziądz 1933, s. 30;
 - Poręba S., Ludzie dawnego Grudziądza. Michał Wolski (1860-1922), „Ilustrowany Kurier Polski”, 1982, nr 156. s, 5;
 - Informacje: dr Kazimierz Przybyszewski (Toruń).

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisz, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.